

Mbrojtja e Liqenit të Ohrit

“DREJT NJË QEVERISJEJE TE PËRBASHKËT TË TRASHËGIMISË NATYRORE DHE KULTURORE NDËRKUFITARE TË RAJONIT TË LIQENIT TË OHRIT”

NË KËTË NUMËR:

- 1 Parathënie nga Ambasadorja e BE në Shqipëri, znj Romana Vlahutin
- 2 Faza e fundit e projektit të Rajonit të Liqenit të Ohrit
- 3 Kontributi i ICCROM, konsultime me komunitetin në rajonin e Liqenit të Ohrit
- 4 Kontributi i Zyrës Rajonale IUCN për Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore (ECARO)
- 5 Rritja e vizibilitetit të projektit të Liqenit të Ohrit - Albumi fotografik #OurLakeOhrid
- 6 Masat e marra nga ish Republika Jugosllave e Maqedonisë për mbrojtjen e Liqenit të Ohrit
- 7 Misioni vëzhgues i ICOMOS / IUCN do të vizitojë Shqipërinë në Shtator
- 8 Varret Ilire të Selcës, një pasuri e trashëgimisë kulturore shqiptare
- 9 Rajoni i Mokrës, udhëtim në fshatrat antikë
- 10 Legjenda e Malit të Thatë në Rajonin e Liqenit të Ohrit
- 11 Udhëtim në rajonin e Liqenit të Prespës
- 12 Historia e manastirit të Shën Marenës
- 13 Turist për një ditë në Shën Naum dhe Ohër
- 14 Përse Liqeni i Ohrit është kaq i pastër?

Të dashur lexues!

Është kënaqësi për mua të them disa fjalë në numrin e fundit të kësaj gazete, me përmbylljen me sukses të një projekti kaq të rëndësishëm.

Delegacioni i Bashkimit Europian në Tiranë, përshëndet punën e bërë nga autoritetet shqiptare në bashkëpunim dhe bordet këshillimore të UNESCO për përgatitjen dhe dorëzimin e Dosjes së Nominimit të pjesës shqiptare të rajonit të Liqenit të Ohrit në Qendrën e Trashëgimisë Botërore Unesco. Përgatitja e dosjes ishte një nga konkluzionet madhore të projektit “Drejt një qeverisjeje të përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore ndërkufitare të rajonit të Liqenit të Ohrit” i bashkëfinancuar nga Bashkimi Europian dhe Qeveria Shqiptare.

Rajoni i liqenit të Ohrit mbart vlera të jashtëzakonshme kulturore dhe natyrore. Liqeni i Ohrit është një nga liqenet më të vjetër dhe më të thellë në Europë, ndërsa rajoni rreth tij ka qenë i banuar që në kohë shumë të lashta. Pjesa maqedonase e Liqenit të Ohrit është listuar në UNESCO në vitin 1979. Ne presim që shumë shpejt edhe pjesa shqiptare e liqenit, një e treta e tij, të marrë të njëjtin status të trashëgimisë botërore sa më shpejt. Ne shpresojmë që shumë shpejt i gjithë rajoni i Liqenit të Ohrit të ketë një mbrojtje dhe menaxhim të përbashkët nga të dy shtetet që ndajnë Liqenin e Ohrit.

Në kuadrin e Javës së Europës 2018, së bashku me Ministren e Kulturës, znj Mirela Kumbaro, zhvilluam një tur në rajonin e Liqenit të Ohrit dhe pamë asetet unike natyrore dhe kulturore të tij, përfshi dhe Varret Ilire të Selcës së Poshtme, që gjithashtu janë nominuar për në listën e vendeve të trashëgimisë botërore Unesco. Potencialet kulturore dhe turistike të këtij rajoni dhe kontributi historik i tij në civilizimin europian është i dukshëm. Bashkimi Europian është i vendosur të vazhdojë mbështetjen e tij për mbrojtjen e kësaj zone, si dhe për promovimin e turizmit të qëndrueshëm gjatë gjithë rajonit të Liqenit të Ohrit.

Me respekt
Romana Vlahutin
Ambasadore e BE në Tiranë

Faza e fundit e projektit të Rajonit të Liqenit të Ohrit

Rajoni i Liqenit të Ohrit është i njohur për vlerat e tij të jashtëzakonshme natyrore dhe kulturore dhe një pjesë e tij në ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë, tashmë çmohet për vlerat universale të trashëgimisë natyrore dhe kulturore të rajonit të Liqenit të Ohrit. Në mënyrë që të forcohet integriteti dhe mbrojtja e kësaj pasurie botërore ekzistuese, UNESCO nisi një proces për të përfshirë dhe pjesën e mbetur të Liqenit të Ohrit në Listën e Trashëgimisë Botërore. UNESCO dhe bordet këshillimore, bashkuan forcat me autoritetet korresponduese në ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë dhe në Shqipëri në një përpjekje të përbashkët për të ruajtur vlerat e kësaj trashëgimie në rajon. Realizimi i këtij projekti pilot është bërë i mundur falë mbështetjes zemërgjerë të Delegacionit të Bashkimit Europian në Shqipëri dhe Ministrisë së Turizmit e Mjedisit të Shqipërisë. Projekti tashmë po shkon drejt fundit, duke arritur rezultate të rëndësishme që shërbejnë si bazë e fortë për mbrojtjen e trashëgimisë natyrore dhe kulturore të këtij rajoni të jashtëzakonshëm. Një nga parakushtet për suksesin e këtij projekti ishte bashkëpunimi ndërkufitar dhe shkëmbimi i njohurive mes vendeve të përfshira. Një sërë takimesh të platformës ndërkufitare kanë mbledhur së bashku grupet relevante të interesit për të projektuar parimet kryesore dhe strategjitë për menaxhimin e përbashkët të rajonit të Liqenit të Ohrit. Plani i menaxhimit dhe dosja e nominimit që u dorëzuan në Qendrën e Trashëgimisë Botërore, përbëjnë arritjet më të mëdha të këtij bashkëpunimi ndërkufitar. Një tjetër arritje e madhe e projektit është programi për ndërtimin e kapaciteteve. Disa seminare dhe trajnime tematike janë organizuar me pjesëmarrjen aktive të prezantuesve lokalë dhe kombehtarë të dy vendeve dhe komuniteteve lokale. Shumë nga rezultatet e aktiviteteve të projektit kanë mbështetur Dosjen e Nominimit, të dorëzuar nga autoritetet shqiptare në Janar 2018. Komiteti i Trashëgimisë Botërore do të ekzaminojë dosjen e nominimit të zgjerimit të pasurisë botërore, natyrore dhe kulturore të rajonit të Liqenit të Ohrit me pjesën shqiptare të Liqenit, në sesionin e 43-të që mbahet në 2019. Në këtë numër do të gjeni disa aktivitete përmbyllëse që u zbatuan gjatë fazës së fundit të projektit të Liqenit të Ohrit, që patën si synim menaxhimin e qendrueshëm dhe afatgjatë si dhe mbrojtjen e rajonit që do të mundësojë transmetimin e aseteve me vlerë të kësaj trashëgimie tek brezat e ardhshëm.

Aktivitetet e Projektit

Kontributi i ICCROM, konsultime me komunitetin në rajonin e Liqenit të Ohrit

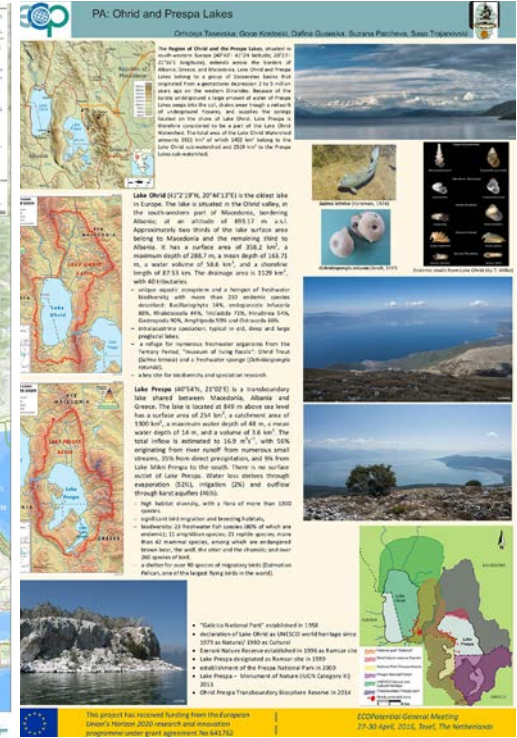
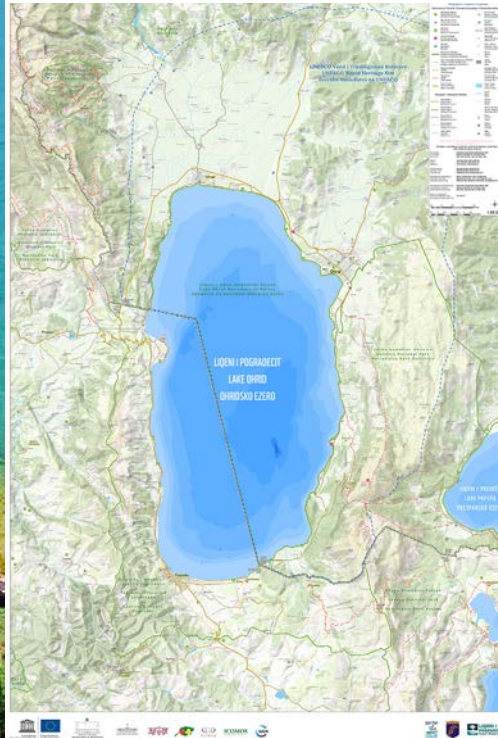
Një seminar dyditor i drejtuar nga ICCROM ka shënuar dhe fillimin e fushatës konsultative në rajonin e Liqenit të Ohrit, duke përfshirë një ekip vullnetarësh nga gjithë rajoni i Liqenit të Ohrit. Kjo fushatë mbështeti projektin BE-UNESCO “Drejt një qeverisjeje të përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore ndërkufitare të rajonit të Liqenit të Ohrit”. Ky seminar duket se ofroi një kontribut përfundimtar për menaxhimin e ardhshëm ndërkufitar të kësaj pasurie botërore dhe për pjesën e propozuar për zgjerimin e saj, duke u bazuar në njohuritë dhe kapacitetet e grupeve të interesit. Qëllimi ishte të përforcoheshin mundësitë që do t’u sjellin përfitime dy komuniteteve dhe trashëgimisë së rajonit të Liqenit të Ohrit në përpunje me qëllimet për një zhvillim të qëndrueshëm. I mbajtur në Ohër, (ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë) dhe në Pogradec (Shqipëri), lancimi i këtij workshopi, mbledhi së bashku ekipin e vullnetarëve ndërkufitare së bashku me konsulentët e ICCROM për të siguruar që metodologjia e propozuar të përshkatej me situatën rajonale dhe nevojat lokale. Një bazë e fortë për këtë studim ka ekzistuar falë bashkëpunimeve të mëparshme të ICCROM në rajon, përfshi dhe pasjen e një modeli pyetësori, si dhe rezultatet e përfituara nga kursi i mëparshëm për qasjen me qendër qytetarët në Konservimin e Kulturës dhe Natyrës.

Në foto: workshopi i ICCROM

Ekipi ka realizuar një pyetësor me banorët lokalë që kishte qëllim të forconte kuptimin për situatën lokale socialo-ekonomike, për vlerat dhe asetet e komunitetit dhe për aspiratat e grupeve të interesit, në mënyrë që ata të mund të kontribuojnë për një pjesëmarrje më të mirë në menaxhimin e trashëgimisë. Të tjera rezultate u sollën në tryezë përsa i përket grupimit të vlerave të trashëgimisë që përbëjnë rajonin e Liqenit të Ohrit sot. Edhe pse anëtarët e komunitetit lokal ishin targeti kryesor i këtij studimi, disa intervista të përzgjedhura u bënë me grupet institucionale të interesit dhe një sërë mendimesh u morën nga pikëpamjet e vizitorëve në rajon dhe të gjitha këto sollën të dhëna shtesë për Liqenin e Ohrit.

Bazuar në analizat e pyetësorit u sugjerua një proces i ri planifikimi për pjesëmarrjen në menaxhimin e pasurisë mikse të propozuar ndërkufitare të trashëgimisë botërore, duke identifikuar kapacitetet ekzistuese dhe potenciale që gjenden brenda komunitetit lokal dhe që mund të kontribuojnë për menaxhimin dhe ruajtjen e kësaj trashëgimie. Gjithashtu shpresohet që kjo fushatë do të ndihmojë për iniciativat e ardhshme për ndërtimin e kapaciteteve në rajonin e Liqenit të Ohrit brenda programit të lidhshëm të Pasurisë Botërore.

Kontributi i Zyrës Rajonale IUCN për Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore (ECARO)

Fushata ndërgjegjësuere për trajtimin e mbetjeve

Film i shkurtër dhe video sensibilizuese

Fushata për ndërgjegjësimin e menaxhimit të mbetjeve, që u zhvillua gjatë muajve të verës dhe vjeshtës në vitin 2017, u shënua nga aktivitetet të ndryshme në komunitet si dhe pastrimi i vendeve ilegale të depozitimit të plehrave përgjatë brigjeve të Liqenit të Ohrit. Aktiviteti final i kësaj fushate u fokusua në arritjen e një audience të gjerë duke prezantuar një video të shkurtër promozone dhe një klip të animuar prej 30 sekondash. Fokusi i 2 videove është të sensibilizojë banorët e rajonit të Pogradecit për vlerat, bukurinë, por dhe kërcënimin e mbeturinave në liqen, me qëllim që të frymëzojë dhe të motivojë të gjithë gjeneratat për të menaxhuar më mirë mbetjet e tyre duke i reduktuar, ripërdorur dhe ricikluar.

Me qëllim për t'ia kaluar këtë fushatë organizatave lokale dhe për të siguruar qëndrueshmërinë e saj, e gjithë fushata për menaxhimin e mbetjeve u hartua dhe u zbatua në partneritet të ngushtë me Bashkinë e Pogradecit dhe në konsultim me OJQ-të lokale "Unë, Gruaja" dhe operatorin e turizmit të qëndrueshëm 'Explore Pogradec'.

Materialet promocionale do të shfaqen në televizione lokale dhe përgjatë aktivitetëve të ndryshme që do të organizohen nga partnerët e projektit. Filmi me metrazh të shkurtër, si dhe rezultatet e fushatës së menaxhimit të mbetjeve

do të jenë për ju në linkun <https://www.iucn.org/node/25373>.

Infrastruktura e lehtë turistike

Në mbështetje të dokumentacionit për Dosjen e Nomimit të Liqenit të Ohrit për zgjerimin e kësaj pasurie ndërkufitare të Trashëgimisë Botërore, Zyra Rajonale e IUCN për Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore (ECARO) ka koordinuar përgatitjen e një sërë dokumentave me synimin për të rritur profilin e rajonit, duke ofruar mundësi për një turizëm të qëndrueshëm, përfshi ngjitje dhe ciklizëm, si dhe për të vizituar zonat e mbrojtura. Të gjitha materialet dhe informacionet disponohen në tri gjuhë (Anglisht, Shqip dhe Maqedonisht) dhe gjenden në zyrat për informim Turistik në qytetin e Pogradecit dhe në rrethinat e saj si dhe mund të shkarkohen në linkun <https://www.iucn.org/node/25373>.

Tabelat informuese

Tabelat informative për shtigjet në këmbë dhe me bicikletë japin informacione në lidhje me gjatësinë e rrugëve, nivelin e vështirësisë, distancën e përgjithshme të ngjitjes dhe zbritjes, me një përshkrim të saktë të specifikave të rrugës dhe terrenit, si disponueshmëria e ujit të pijshëm. Për destinacionet e mëposhtme janë prodhuar tabela informative të instaluar

në pikat e fillimit dhe të mbarimit të shtigjeve: Alarup - Mali i Thate - Dolna Gorica; Qafë Thane - Memelisht; Qafë Plloce - Guri i Kamje - Singletrail - Qafë Plloce; Pogradec - Tushemisht; Pogradec - Kalaja e Pogradecit; Pogradec - Guri i Kamje - Pogradec; Tushemisht - Blace - Alarup - Singletrail - Tushemisht; Qafë Policës - Qafë Thane (Shebenik-Ohër).

Broshura

'Filloni udhëtimin tuaj në Liqenin e Ohrit' është një broshurë me plot ngjyra ngjyra që përshkruan destinacionet historike, kulturore dhe natyrore dhe ndikimet e tyre në të gjithë rajonin. E ofruar në tre gjuhë, kjo broshurë do të shërbejë si një guidë gjithëpërfshirëse për të vizituar të gjithë rajonin e Liqenit të Ohrit, duke ofruar një pasqyrë të trashëgimisë dhe destinacioneve me interes, si Kisha e Shën Naumit, Gadishulli Lin, Zonat e Mbrojtura, si dhe aktivitetet e ndryshme për kohën e lirë, si ngjitje, ciklizëm, ose për të shijuar ditë të qeta në plazh.

Harta

Përvenc broshurës dhe tabelave informuese, është dizenuar dhe prodhuar një hartë e detajuar gjeografike e rajonit të Liqenit të Ohrit që do t'u mundësojë vizitorëve të planifikojnë udhëtimin e tyre rreth liqenit dhe të eksplorojnë rajonin sipas aftësisë dhe interesave të tyre.

Masat e marra nga ish Republika Jugosllave e Maqedonisë për mbrojtjen e Liqenit të Ohrit

Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë ka ndërmarrë vendime dhe masa në përputhje me rekomandimet e Qendrës së Trashëgimisë Botërore /ICOMOS/IUCN dhe raportit të Misionit Monitorues Reaktiv miratuar në sesionin e 41 të Komitetit të Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s në Krakov, Poloni 2017. Në prill 2017, një Mision Monitorues u zhvillua në rajonin e Liqenit të Ohrit, në anën e ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë. Në përputhje me këtë raport, ish Republika Jugosllave e Maqedonisë fillimisht krijoi një grup pune ndërmintor për të adresuar të gjitha rekomandimet dhe hartoi një plan veprimi për të përmbytur këto kërkesa.

Ky plan veprimi perceptohet si një konfirmim nga ish Republika Jugosllave e Maqedonisë për përkushtimin e tyre për të ruajtur integritetin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore të rajonit të Liqenit të Ohrit. Në këtë aspekt, Shteti Palë do të rishikojë dokumentet përkatëse dhe do të bashkëpunojë intensivisht me autoritetet lokale dhe institucionet e tjera për menaxhim efikas të trashëgimisë natyrore dhe kulturore të rajonit të Liqenit të Ohrit.

Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë mbështet fuqishëm të gjitha proceset për mbrojtjen e rajonit të Liqenit të Ohrit, veçanërisht për të parandaluar impaktet e ndryshme negative mbi trashëgiminë natyrore dhe kulturore. Ata do të vazhdojnë të bashkëpunojnë me Qendrën e Trashëgimisë Botërore dhe me Bordet Këshimore të ICOMOS dhe IUCN, për arritjen e këtyre objektivave. Dorëzimi i Dosjes së Nominimit për zgjerimin e pjesës shqiptare në pasurinë ekzistuese të Trashëgimisë Botërore të rajonit të Liqenit të Ohrit në ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë, është një moment historik i përpjekjeve të përbashkëta për të mbrojtur vlerat e trashëgimisë rajonale të Liqenit të Ohrit për gjeneratat e ardhshme.

Ylber Mirta/ Ministria e Mjedisit e Planifikimit Fizik, Maqedoni

Misioni vëzhgues i ICOMOS / IUCN do të vizitojë Shqipërinë në Shtator

Fshati Lin, Pogradec. Fotot lart: Qyteti i Ohrit, dhe Muzeu i Kockave

Pas dorëzimit të dosjes së nominimit për rregjistrimin e pjesës shqiptare të rajonit të Liqenit të Ohrit në Listën e Trashëgimisë Botërore, Delegacioni i Përhershëm i Shqipërisë në UNESCO njoftoi se bordet Këshillimore të ICOMOS dhe IUCN do të realizojnë misione vëzhgimi në Shqipëri për zgjerimin me pjesën e propozuar të Trashëgimisë Natyrore dhe Kulturore të rajonit të Ohrit.

ICOMOS është Këshilli Ndërkombëtar për Monumentet dhe Sitet, ndërsa IUCN është Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës. ICOMOS dhe IUCN do të kryejnë punën e tyre në përputhje me Udhëzimet Operacionale për Zbatimin e Konventës së Trashëgimisë Botërore të vitit 1972, lidhur me rregjistrimin e pasurive të reja në Listën e Trashëgimisë Botërore. Të dyja trupat këshillimore do të emërojnë ekspertët e tyre për të kryer vlerësimin teknik të Dosjes së Nominimit në terren. Shteti Palë i Shqipërisë, nëpërmjet Ministrisë së Kulturës dhe Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit do të hartojë një program për ekipin e vëzhgimit në terren dhe do ta dërgojnë atë për të marrë miratimin nga organet këshillimore të UNESCO. Ekipi i vlerësimit do të vizitojë anën shqiptare të rajonit të Liqenit të Ohrit për të mbledhur informacione në terren, që do të përdoren në raportin e vlerësimit. Ky raport do të jetë një nga mekanizmat e rishikimit për rregjistrimin e pjesës shqiptare të Liqenit të Ohrit në Listën e Trashëgimisë Botërore. Vendimi përfundimtar do të ndërmerret nga Komiteti i Trashëgimisë Botërore në sesionin e tij të 43-të në vitin 2019.

Rritja e vizibilitetit të projektit të rajonit të Liqenit të Ohrit

Albumi fotografik #OurLakeOhrid

Një album i bukur me foto u printua në kuadër të projektit, ku paraqiten të gjitha fotografitë fituese të konkursit #OurLakeOhrid që u zhvillua gjatë verës 2017 në mediat sociale. 50 fotot e përzgjedhura si fituese tregojnë jetën rreth rajonit të Liqenit të Ohrit, bukurinë e tij natyrore, trashëgiminë kulturore, speciet nënujore, si dhe jetën e njerëzve që jetojnë në këto zona dhe peisazhe të tjera karakteristike të tyre. Janë printuar 500 kopje të albumit dhe secili prej fituesve ka marrë si dhuratë një kopje të tij. Disa prej fituesve kanë postuar foto të albumit në mediat sociale, duke shprehur entuziazmin dhe kënaqësinë e tyre për fotografitë e tyre si pjesë e albumit. Kopje të tjera iu shpërndanë donatorëve, institucioneve të Shqipërisë dhe ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë dhe organizatave të tjera që kanë punuar me projektin e Liqenit të Ohrit. Albumi i fotove u botua në kuadër të projektit: "Drejt një qeverisjeje të përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore ndërkufitare të rajonit të Liqenit të Ohrit, një projekt i bashkëfinancuar nga Bashkimi Evropian dhe Ministria Shqiptare e Turizmit dhe Mjedisit.

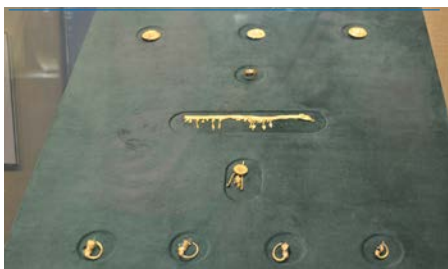

Varret Ilire të Selcës, një pasuri e trashëgimisë kulturore shqiptare

Varret e Selcës janë një pasuri e jashtëzakonshme kulturore që tregojnë për vendbanimet e lashta njerëzore në tokën tonë dhe që dëshmojnë për mënyrën tradicionale të jetës në Iliri në shekujt e 4-3 para Krishtit. Kjo zonë është shumë pranë Liqenit të Ohrit, gati 40 km larg Pogradecit. Varret e Selcës janë mbretërore dhe i përkasin princërve e princeshave të qytetit të lashtë Pelion. Janë varre monumentale dykatëshe të futura brenda në shkëmbinjtë në një kodër të bukur të gjelbëruar në fshatin Selcë e Poshtme Pogradec. Për herë të parë ato janë zbuluar në vitet '40 dhe janë gërmuar plotësisht në 1971. Gjetjet e arkeologëve në varret e Selcës ishin shumë interesante dhe emocionuese atë kohë. Janë gjithsej 5 varre në zonë, katër prej të cilave brenda në shkëmb dhe një tjetër i veçantë dhe i vendosur në një fushë afër. Varri i parë i përkiste një princeshe, e cila ishte varrosur bashkë me aksesoret e saj të artë, si vathë dhe kurorë. Gjithë elementet e gjetur brenda varreve janë të shfaqura për publikun në Muzeun Historik Kombëtar të Tiranës. Një nga gjetjet më interesante në këto varre është pafta e brezit. Kjo paftë origjinale është argjend, e mbrojtur pas një vitrine në Muzeun Kombëtar. Një kopje e saj, në Bronx dhe e zmadhuar 17 herë, është vendosur në hyrjen qendrore të Muzeut Kombëtar, për shkak të rëndësisë së saj për të treguar rrënjët tona të hershme të një qytetërimeve më të vjetra ilire. Pafta e brezit është e dekoruar me skenë luftimi, ku dy kalorës përplasen me një këmbësor dhe e kanë vënë poshtë për të treguar dhe triumfin e ilirëve ndaj armikut. Objekti është i dekoruar me elemente mitologjike si drafoni, grifoni, peshku dhe zogu. Kjo skemë është interpretuar si legjenda e Kadmit, i cili pasi ndihmoi fisin Enkelej që të fitonin mbi armiqët e tyre, u shndërrua vetë në

Pafta origjinale e brezit në Muze

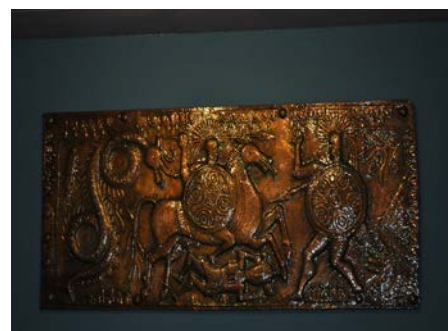
Bizhutë origjinale të princeshës në Muze

një dragua. Bizhuteritë e tjera përfshijnë disa elemente të punuar nga zejtarët vendas ilire, mes të cilave një fibulë- broshë, vathë dhe diademë. Ato ishin stolitë e kohës dhe punoheshin me ar e argjend. Dekorimet e tyre ishin të veçanta me figurën e Athinasë dhe të tjera zbukurime prej filigrami. Mes objekteve të gjetura janë dhe seri armësh të ilirëve, përfshi helmata, mburoja, këmbishë hekuri, pranga, por dhe tigan bronxi. Gjithashtu kishte dhe amofora prej bakri dhe enurina të tjera, të gjitha të vendosura me kujdes në Muzeun Kombëtar në Tiranë.

Cilësia arkitekturore e varreve ilire të Selcës së Poshtme ende është e dukshme pavarësisht dëmeve të kohës. Një nga varret monumentale ka

Në foto: Varret e Selcës së Poshtme

Kopja e paftës së brezit në bronx në Muze

Armatimet ilire, të shfaqura në Muze

formën e amfiteatrit, që përfaqëson një shembull të rrallë. Amfiteatër me shkallë në varr, është dicka e pazakontë, dhe thuhej se shkallët shërbenin që njerëzit të uleshin gjatë ceremonisë së varrimit. Arkitektura e varreve me kolona është e tipit Ionic, që gjendet në Romën dhe Greqinë e lashtë. Disa gërmime paraprake të bëra nga arkeologët kanë arritur në përfundimin se poshtë Selcës dhe kodrave të Gradishtës fshihen rrënojat e një qyteti të tërë antik. Historia e një civilizimi të rëndësishëm antik pritët që të zbulohet. Varret e Selcës janë nominuar në listën Tentativë të UNESCO që në 1996. Një investim për zbulimin e plotë të tyre, do i hapte rrugën listimit të plotë në UNESCO të këtij qytetërimi të lashtë.

<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/909/>

Rajoni i Mokrës, një udhëtim në fshatra antikë

Mënyra më e mirë për të vëzhguar disa gjurmë të vendimanimëve antike rreth rajonit të Liqenit të Ohrit është të vizitoni Mokrën. Malësia e Mokrës ndodhet në pjesën perëndimore të Pogradecit, në një zonë të madhe me 40 fshatra, të gjithë mbi 1000 metra mbi nivelin e detit. Zona është e ndarë në dy pjesë nga lumi Shkumbin, Mokra e Sipërme dhe Mokra e Poshtme. Është banuar që në kohën e Gurit. Disa gërmime arkeologjike në këtë zonë përfshijnë disa vegla pune që i përkasin shekullit të dytë dhe të parë para erës tonë. Njerëzit në fakt kanë jetuar këtu pandërprerje. Kjo për shkak të klimës së përshtatshme, pyjeve, kullotave dhe tokës pjellore. Duket sikur kjo pjesë e Pogradecit ende jeton në të shkuarën, me shtëpitë me baltë e gurë, rrugët shumë të ngushta, ndërsa banorët ende merren me bagëti dhe punojnë tokën e tyre. Udhëtimi ynë përshkoi disa fshatra gjatë këtij itinerari malor duke nisur me Kalivaçin, Potgozhanin, Trebinjën, Proptishtin, Golikun dhe Selcën e Poshtme. Rruga ishte e keqe, e pashtuar, me gurë dhe shumë e ngushtë, e kalueshme për makinat 4x4. Por gjithsesi natyra ishte shumë shpërblyese. Teksa udhëtoje mund të shihje majat më të larta si Valamar, Kamje, Rrajcë, Kozicë, ndërkohë që

Ura e Golikut, Pogradec. Poshtë: Jeta në zonat rurale dhe shtëpitë e mokrarëve

herë pas herë shfaqej panorama e Liqenit të Ohrit. Potgozhani është një fshat shumë i vjetër, ku mund të gjeni dhe dy kisha historike. Më e vjetra quhet kisha e Shën Bitrit, ose Shën Dhimirit. Ajo ndodhet në majën e një kodre që sheh Potgozhanin poshtë, përballë malit Kozicë. Është një kishë e vogël e ndërtuar me gurë, me një çati druri, ndërsa muret janë të pikturuara me afreske shumë të vjetra. Gjendja e mirë e konservimit të këtyre pikturave murale është e habitshme, të mendosh që kjo kishë është dëmtuar disa herë dhe madje është përdorur nga banorët dhe për të vendosur bagëti. Por duket se kjo kishë është rikthyer sërish në jetë, dhe madje njerëzit e frekuentojnë dhe luten sot e kësaj dite. Kisha tjetër e Potgozhanit, është e rrethuar nga varre të vjetra me kryqe guri. Varret i përkisnin viteve 1800. Kjo kishe po restaurohet për t'i shërbyer banorëve besimtarë. Gjatë këtij turi takuam banorë lokalë, të cilët i pyetëm rreth këtij fshati: "Potgozhani dikur ishte një fshat shumë i madh dhe atmosfera këtu ka qenë shumë e gjallë, madje edhe gjatë kohës së komunizmit. Por tashmë të gjithë të rinjtë kanë ikur, askush nuk do që të jetojë më këtu. S'ka rrugë, kopshte, shkolla, dhe as të ardhme", - tha një grua e moshuar nga Potgozhani. Ata luten përditë në kishë duke shpresuar se një ditë jeta do rikthehet sërish në këtë fshat të vjetër. Banorët e Mokrës janë shumë punëtore dhe mikpritës. Ushqimet vijnë nga ferma në tryezë. Janë njerëz të qetë dhe nuk presin asgjë nga qeveritë e tyre, përveç rrugëve që do i lidhin fshatrat e tyre me njëri tjetrin dhe me qytetin.

Udhëtimi ynë vazhdoi mes lëndinave të gjelbra, mes kullotave dhe fshatrave që i linin vendin njëri tjetrit, me shtëpitë karakteristike prej guri. Në këtë zonë ju mund të shihni ende pjesë të rrugës së famshme Egnatia, e nisur që në shekullin e 3-të para erës tonë. Rruga Egnatia u ndërtua me gurë të vendosur në nga një ndaj ndërtimi i saj zgjati shumë. Ajo synonte të lidhte Romën me Perandorinë Bizantine. Monumentet më të dukshme të Rrugës Egnatia në Shqipëri janë Ura e Golikut, Ura e Terziut në Proptisht, urat e Llëngës dhe Nicës. Ne pamë Urën e Golikut, e cila është shumë e fortë dhe funksionale për banorët. Është e habitshme se si kjo urë ka rezistuar sot e kësaj dite. Është 17 metra e gjatë, 3 metra e gjerë dhe 10 metra e lartë. Ura e Golikut u ndërtua në shekullin e 2-të para Krishtit dhe sot është e klasifikuar si Monument i Kategorisë së Parë. Ura ka 2 harqe rrethore të ndërtuara me gurë, ku pjesa më e ulët ka gurë të mëdhenj dhe të punuar mirë, të cilët janë bërë kështu jo vetëm për pamje estetike, por dhe për ta bërë strukturën më të fortë dhe më solide. Përveç urave, ka dhe disa pjesë me gurë që i përkasin Rrugës Egnatia, afër fshatit Llëngë. Ka madje dhe një legjendë në këtë fshat që lidhet me thesarin e fshehur të mbretëreshës ilire Teuta, e cila e solli këtu thesarin e saj për ta fshehur gjatë luftës së parë iliro-romake. Banorëve u pëlqen shumë të flasin për këtë histori dhe për përpjekjet e shumë grupeve të ndryshme për të kërkuar thesarin. Por pavarësisht kërkimeve, asgjë nuk është gjetur. Mokra është shumë e pasur me vendbanime historike, të cilat pritet që të zbulohen. Disa kohë më parë disa eksplorues nga Visit Pogradec zbuluan një shpellë në fshatin Velçan, Mokër, e cila quhet Shpella e Ariut. Aty akush nuk kishte hyrë më parë. Të rinjtë guxuan dhe panë brenda stalaktite të cilat mund të jenë krijuar mijëra vite më parë. Ministria e Kulturës është informuar për këtë gjetje për ta kufizuar aksesin në këtë shpellë dhe për të studiuar moshën e stalaktiteve. Gjithë zona është ende e paeksploruar dhe fsheh një potencial të madh të aseteve natyrore dhe kulturore të vendit.

Kisha e Potgozhanit dhe e Shen Bitrit

Legjenda e Malit të Thatë në Rajonin e Liqenit të Ohrit

Mali i Thatë

Një herë e një kohë, miliona vite më parë, një peshktar ishte duke peshkuar në Liqenin e Ohrit. Në rrjetën e tij kishte kapur një shtojzovallë, e cila po qante dhe i lutej atij ta lëshonte sërish në ujë. Peshktari u magjeps nga

bukuria e saj dhe nuk e la të lirë. Ajo luftoi të dilte dhe ja doli, por fatkeqësisht fustani i saj ngeci në rrjetë. Fustani i saj ishte pjesë e trupit dhe nuk mund të notonte dot pa të në ujërat e thella të liqenit. Ajo iu përgjërua peshkatarit që ta t'ja kthente fustanin, por ai refuzoi. Ai e donte marrëzisht atë shtojzovallë dhe vendosi t'i propozonte për martesë, nëse donte ta kishte sërish fustanin e saj. Ajo pranoi dhe ata u martuan. Nga kjo martesë lindën dy fëmijë. Djalin e quajtën Mali i Thatë, ndërsa vajzën Prespa. Ajo ishte një nënë e dashur dhe e përkujdesur, por e ndiente shumë mungesën e botës nënujore prej nga vinte dhe çdo ditë kërkonte fustanin e saj. Një ditë, kur peshkatarin nuk ishte në shtëpi, ajo e gjeti diku të fshehur, e veshi dhe u zhyt në Liqenin e Ohrit dhe nuk u kthye më. Bija e saj e vogël Prespa qante çdo ditë. Ajo ishte e dëshpëruar dhe askush nuk i ndalonte dot lotët e saj. Vëllai i saj donte ta ndihmonte, kështu që ai u bë i fortë dhe filloi të ndërtonte një mur që të ndalonte lotët e saj. Legjenda tregon se vëllai i saj u bë një Mal i Thatë Shkëmbor që luftonte gjithë kohës të ndalonte lotët e saj. Asnjë bimësi apo pemë nuk mund të rritej në këtë mal. Ndërsa Prespa u mbyt në lotët e saj dhe krijoi Liqenin e Prespës. Ajo vazhdon edhe qan edhe sot, lotët e saj rrjedhin poshtë malit nëpër kanale dhe përfundojnë në Liqenin e Ohrit, atje ku ndodhet nëna e saj. Ka dhe versione të tjera të kësaj legjende ku shtojzovallja e dashur e peshkatarit quhej Lyhnida, ndërsa dy fëmijët e saj quheshin: Enkelej dhe Ohrida. Kjo legjendë është pjesë e trashëgimë së paprekshme të Pogradecit, e cila tregohet brez pas brezi.

Historia e Manastirit të Shën Marenës

Manastiri i Shën Marenës ndodhet pranë fshatit Llëngë, në Rajonin e Liqenit të Ohrit. Manastiri daton që në shekullin e 18-të dhe është ndërtuar për nder të “Murgeshës Marina”. Ky manastir është shpallur monument kulture dhe mbrohet nga shteti shqiptar. Pamja ku ndodhet manastiri është mahnitëse, me male, fusha dhe livadhe. Pranë manastirit, një përrua i madh rrjedh e derdhet në lumin Shkumbin. Brenda kishës gjenden muralet e krijuara nga piktori Kostandin Shpataraku dhe realizimi i afreskeve është bërë nga ai gati 10 vjet pasi përfundoi pikturat në manastirin e famshëm të Ardenicës. Shpataraku ka pikturuar të gjitha muret e këtij manastiri në vitin 1754 p.k. me kërkesë të komunitetit vendas të Llëngasit. Por cila është historia e Marenës, shenjtores së manastirit?

Marena ishte një vajzë e bukur e lindur në fshatin Qesani, në Azi, në vitin 270 p.k. Ajo ishte një nga shenjtoret më të reja në moshë, shumë e njohur edhe për aftësitë e saj çudibërëse. Në gojëdhënë thuhet se babai i saj ishte pagan dhe nuk donte që e bija e tij të merrej me përhapjen e fesë së krishterë. Vajza largohet nga shtëpia dhe vjen në Mokrën e Sipërme, në fshatin Llëngë, ku jetonte me lëmoshat që i jepnin. I ati i saj dërgoi njerëz për ta vrarë, por ajo hyri në shpellë në pjesën më të largët të saj, atje ku ishte më ngushtë, atje ku nuk mund të hynte asnjëri. Ata që e ndoqnë dhe hynë në shpellë, nuk e gjetën dhe kujtuan se në atë vrimë e vogël e shumë të ngushtë që kishte mbetur pa u kontrolluar ajo nuk mund të hynte, kështu u larguan. Shën Marena dilte çdo ditë me zbardhjen e ditës dhe lahej në kroin përballë shpellës, që sot quhet Najazmë. Ky ujë është i bekuar dhe nuk prishet, sado të rrijë në një shishe të mbyllur. Burrat e krahinës së Mokrës dikur iknin në kurbet për të nxjerrë bukë e gojë. Kurbetllinj të vendeve të tjera, ku mokrarët kishin shkuar për të punuar, flisnin për çuditë e shenjtorëve. Një ditë u fol për Shën Marenën, për jetën, martirizimin dhe çudirat e saj. Midis tyre, disa nga Llënga, Niça e Grabova treguan interes të veçantë për të dhe dhanë fjalën se po t'u shkonte mbarë kurbeti, do të ngrinin një kishë me emrin e saj. Me kalimin e kohës ata u pasuruan, por kur u kthyen nga kurbeti, e harruan premtimin e dhënë. Dhe ja, një ditë, shenjtorja u shfaq në krua (sot i thonë kroi i Shën Marenës), ku po mbushnin ujë vajzat e fshatit. Të gjitha u mahnitën nga bukuria e saj dhe pyesnin njëra-tjetrën se e kujt ishte kjo vajzë e kur kishte ardhur. Shenjtorja iu përgjigj: Quhem Marena, nuk ju kanë treguar vëllezërit tuaj për mua? Apo më harruan? -dhe menjëherë u zhdruk.

Vajzat u kthyen të trembura në fshat. Atëherë, një prej djemve me emrin Nikolla (emër që është shkruar në

Manastiri i Shën Marenës, Mokër, Pogradec

pllakën e kishës), thirri shokët e tij kurbetllinj dhe u kujtoi premtimin që kishin bërë për Shën Marenën. Gjatë transportimit të materialeve të ndërtimit u vu re një tjetër mrekulli. Ishte vendosur vend tjetër për t'u bërë kisha. Por të nesërmen të gjithë u habitën kur i gjetën materialet në vendin ku shenjtorja dëshironte ngritjen e kishës. Kështu, rreth vitit 1660 u ndërtua kisha e Shën Marenës. Më vonë u dogj, por u rindërtua përsëri me kontributin e fshatit në vitin 1754. Dita e Shën Marenës festohet çdo vit në 30 Korrik. Peligrinazhe të shumta nga fshatrat përreth, po ashtu nga Korça, Pogradeci, Librazhdi dhe Elbasani mbledhen për këtë ditë të shënuar. Disa prej tyre kalojnë një natë të tërë brenda në manastir, ku luten për mrekullitë e Shën Marenës.

Prespa

Udhëtim në rajonin e Liqenit të Prespës

Liqeni i Prespës është një vend unik. Zona rreth tij është aq e qetë dhe e pacënuar dhe duket sikur ende nuk është zbuluar nga turistët. Një liqen blu i rrethuar nga kodra të gjelbëruara, ndërsa në mes të tij gjendet një ishull i vogël i quajtur Maligrad. Nëse udhëtoni nga Pogradeci për në Prespë, do të shihni pamje mahnitëse të fshatrave, fusha të gjelbëruara, kodra të bukura dhe një panoramë të këndshme të jetës në fshat ku njerëzit jetojnë ende si shumë dekada më parë. Ndërtimet rreth kësaj zone janë shumë të thjeshta, të pandikuara nga jeta moderne e qyteteve.

Njerëzit jetojnë me prodhimet e zonës. Ata kultivojnë tokën dhe punojnë si familje, si dhe kujdesen për bagëtinë. Natyra në këto vende të lë pa frymë. Teksa udhëton në rrugë sheh makina, makineri për të punuar tokën, gomerë si dhe biçikleta. Teksa afro-hesh pranë tabelës ku shkruan "Parku Kombëtar i Prespës", bukuria e liqenit të shfaqet para sysh. Një hapësirë e madhe me gjelbërim, ku shtëpitë e bardha të fshatit Bucimas (Liqenas) janë të vendosura në anën e majtë të liqenit. Sapo u futëm në fshat, na zunë sytë një kishë të madhe në zemër të fshatit, e cila ishte kthyer në pedonale të gurtë. Ne mundëm të flisnim shqip me këdo, përfshi dhe minoritetet që jetojnë aty. Ky është një shembull perfekt i respektit për diversitetin e pasur kulturor të rajonit të Liqenit të Ohrit.

Udhëtuam rreth e qark në të dyja anët e fshatit, për të patur një pamje sa më të afërt të Liqenit të Prespës. Pamë një bukuri të pashkelur e të patrazuar, një zonë ku shihje gjithë ngjyrat e jeshiles dhe gjithë variantet e blusë, a thua ky vend ishte parajsë. Shkuam deri ku s'kishte më rrugë dhe u u kthym për të parë anën tjetër të liqenit, dhe veçanërisht ishullin e Maligradit (nga sllavishtja 'qytet i vogël').

Për të vizituar ishullin duhet të pyesni një vendas dhe ata do t'ju ofrojnë udhëtim me varkë për një pagesë të vogël fare. Ishulli është rreth 5 hektarë dhe në të gjenden shpella, pemë dhe rërë. Monumenti kryesor është Kisha e Shën Mërisë, e cila është ndërtuar nga fisniku i zonës Qesar Novaku, në vitin 1369. Brenda kishës do të shihni muralet e bukura, të cilat janë krijuar në faza të ndryshme me mbishkrime ta panumërta dhe portretin e familjes Novaku. Kjo murale tregon shpirtin artistik të njerëzve të asaj kohe. Maligradi është një monument gjeologjik, 900 metra mbi nivelin e detit, 700-800 metra i gjatë dhe 180-200 metra i gjerë. Ishulli është i ndërtuar nga shkëmbinjtë gëlqerorë dhe përbën një mbetje të fundosjes së madhe të grabenit të Prespës. Ishulli ka një biodiversitet të pasur, duke përfshirë këtu dhe speciet të rralla si Pelikan Dalmat. Ujërat e Prespës ndahen midis Shqipërisë (46, 3 km²), Greqi (36, 4 km²) dhe ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë (176, 3 km²).

Në foto: Liqeni i Prespës;
Jeta rurale rreth Prespës;
Kisha e Shën Mërisë

Turist për një ditë në Shën Naum dhe Ohër

Turistë në Kalanë e Ohrit: Poshtë: Manastiri i Shën Naumit dhe Gjiri i Kockave

Qyteti i Ohrit dhe Manastiri i Shën Naumit janë vendet më të vizituara nga turistët në ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë. Të dyja janë të rrethuara nga Liqeni i Ohrit. Teksa udhëton nga Tushemisht dhe kalon nëpër Parkun Kombëtar të Galicicës, është e vështirë të shohësh ndërtesa apo banesa. Pasi mbërrimë në Ohër, ndeshemi me grupe të mëdha turistësh. Ndalesa e parë ishte kalaja, e cila të ofron pamjen panoramike të qytetit. Kalaja njihet ndryshe si Kështjella e Samuelit, i cili dikur ka qenë Perandori i Parë Bulgar, gjatë shekullit të 10-të. Në fakt, ka qenë një fortesë që daton prej shekullit të 4-të para erës sonë, ndoshta gjatë sundimit të Mbretit Filip II.

Turi ynë vazhdoi me shëtitjen në rrugët e gjallëruara të Ohrit pranë bregut të liqenit. Tragjetet shkollin e vinin gjatë gjithë ditës, njerëzit të lumtur shkrepnin foto të pamjes së liqenit. Dyqanet, barret, restaurantet ishin plot me turistë.

Sa largohesh nga Ohri, një tjetër destinacion i ri për t'u vizituar është Muzeu i Ujit dhe Gjiri i Kockave, një muze që qëndron mbi ujë. Është një instalacion me baraka të vogla, si për të imituar banesat palafiteve të viteve 1200-700 para erës sonë. Emrin "Gjiri i Kockave" e ka marrë nga

kockat e kafshëve dhe pjesë të varkave të gjetura nën ujë. Atje mund të shihni dhe një ekspozitë me disa relike dhe fotografi të themelimit të këtij instalacioni.

Pas vizitës në Gjirin e Kockave nisemi drejt Shën Naumit. Rruga që të çon aty është e mahnitshme, me male, kodra dhe fusha të gjelbëruara, të cilat të mbushnin shpirtin me ajër të pastër. Shën Naumi konsiderohet si një vend i shenjtë, ku njerëzit vijnë dhe luten. Ky manastir është ndërtuar gjatë Perandorisë Bulgare në vitin 905, por u shkatërrua nga Perandoria Otomane në shekullin e 15-të dhe u rindërtua sërish midis shekullit 16 dhe 17-të. Sipas gojëdhënave, nëse dikush mbështet veshin në

varrin e Shën Naumit, mund të dëgjojë ende rrahjet e zemrës së tij.

Pamja e liqenit nga Manastiri të lë pa fjalë. Në manastir do të hasni dhe disa banorë të këndshëm. Ata janë pallonjtë blu dhe të bardhë, të cilët ngjiten nëpër çati, ose fshihen ku të mundën kur ka shumë turistë, por sërish bishti i tyre i gjatë me ngjyra mund të dallohet lehtësisht gjithandej. Përveç vizitës në manastir, një udhëtim me varkë është një aktivitet mjaft tërheqës në këtë zonë. Vizitorët mund të shijojnë pije ose drekojnë në restaurantet që gjenden midis gjelbërimit dhe ujërave të freskët të kanaleve që furnizojnë Liqenin e Ohrit. Liqeni i Ohrit ia shton pa masë bukurinë kësaj zone.

Përse Liqeni i Ohrit është kaq i pastër?

Qartësia e ujit të këtij liqeni arrin deri në 21m, dhe zona eufotike e liqenit – e cila merr dritë të mjaftueshme për fotosintezën - shtrihet deri në 150m, për shkak të pastërtisë së saj të jashtëzakonshme. Ndërsa uji është gjithmonë i pastër si kristal, muajt e dimrit ofrojnë qartësi më të lartë. Specie të ndryshme kanë qenë në gjendje të evoluojnë dhe të përshtaten me hapësirat nënujore të cilët nuk do të mund të mbijetonin në liqene të mbushura me pak dritë.

Por pse Liqeni i Ohrit është kaq i pastër? Një nga arsytet që e bën Liqenin e Ohrit të dallojë nga shumë liqene të tjerë janë kanalet e shumta që e furnizojnë në brendësi. Ndryshe nga shumë ujëra të brendshme, në këtë liqen, vjen shumë pak ujë nga lumenjtë e sedimenteve - dikur vinte më pak se 10% përpara se lumi Sateska të devijojë në vitet 1960.

Burimet më të mëdha që furnizojnë Ohrin janë

individuale (përafërsisht 50%). Pra janë kanale të rralla nëntokësore që kalojnë nëpër malin karstic të Galicicës në bregun lindor të liqenit. Këto kanale nëntokësore sjellin ujë nga rreshjet, por disa burojnë edhe prej Liqenit të Prespës, duke lënë disa nga ushqyesit e ujërave (rreth 65% e fosforit) përgjatë rrugës. Kjo procedurë ndihmon për të penguar një proces të njohur si eutrofikim, i cili mund të nxisë rritjen e algave dhe të shkaktojë zvogëlimin e qartësisë së ujit. Në të njëjtën kohë, duke kaluar nëpër shtigjet e shkëmbinjve të nëndheshëm, uji nuk grumbullon papastërtitë, ndërkohë që në raste të tjera të kanaleve nëntokësore ndodh. Është një veprim i mirëbalancuar. Nëse të gjitha lëndët ushqyese do të zvogëloheshin, bota e pasur nënujore e liqenit të Ohrit, sidomos nga burimet - ku ka shpesh mikro-metropole për specie unike - nuk do të ishte e mundur. Sistemi i burimit të ujit ka një

tjetër 'as nën mëngë' gjithashtu. Kur futesh në liqen, ujërat e burimit janë të ftohta, kështu që ata tentojnë të zhyten thellë në kohën e verës, gjë që i merr këto lëndë ushqyese të kufizuara larg nga niveli i sipërfaqes, ku aty do të vendosnin proceset e bllokimit të dritës. Kjo është në kontrast me ujin që vjen nga lumenjtë që shpesh rrjedhin në një nivel më të lartë.

Përveç kanaleve karstike që sjellin ujë të cilësisë së lartë përmes malit Galicica për t'u inkorporuar në burimet e liqenit të Ohrit, infrastruktura natyrale për pastrimin e ujit përfshin edhe 'Studenchishte Marsh', një zonë ligatinore në Maqedoni, që vepron si një tampon shtesë për të parandaluar ushqyesit e padurueshëm që hyjnë në liqen. Rezultati është qartësia optimale që kontribuon në zhvillimin jetës së gjallë nënujore dhe në bukurinë e liqenit të Ohrit.

Burimi: Ohrid SOS

Partnerët

UNESCO
Qendra e Trashëgimisë Botërore-koordinatore e Projektit

Bashkimi European-Kontribuesi Kryesor Financiar

Ministria e Mjedisit e Republikës së Shqipërisë, bashkë-financues

Ministria e Kulturës e Republikës së Shqipërisë

Ministria e Kulturës e ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Fizik të ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë

ICCROM
(Qendra Ndërkombëtare për Studimin e Ruajtjes dhe restaurimit të Pasurisë Kulturore)

ICOMOS
(Këshilli Ndërkombëtar mbi Monumentet e Vendet)

IUCN
(Unioni Ndërkombëtar për ruajtjen e Natyrës)

Mbrojtja e Liqenit të Ohrit

Kjo është një gazetë e publikuar nga Projekti :Drejt një qeverisjeje të përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore ndërkufitare të rajonit të Liqenit të Ohrit.

Gjuhët: Anglisht, Shqip, Maqedonisht.

Përgjegjësia: Ky publikim është prodhuar me asistencën e Bashkimit European. Përmajtja e këtij publikimi është vetëm përgjegjësi e autorëve dhe në asnjë rast nuk duhet marrë si refleksion i pikëpamjeve të Bashkimit European.

Idetë dhe opinionet e shprehura në këtë publikim janë ato të autorëve; ato nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht ato të UNESCO dhe nuk e angazhojnë këtë organizatë.

Faqja e projektit: <http://whc.unesco.org/en/lake-ohrid-region>

Twitter: https://twitter.com/lake_ohrid

Facebook: <https://www.facebook.com/LakeOhridHeritage/>

Blog: <http://lakeohrid.blogspot.al/>